

POSTANOWIENIE

15 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela

na posiedzeniu niejawnym 15 kwietnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa V. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki
komandytowej w Z.
przeciwko Gminie M.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej V. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki
komandytowej w Z.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 16 maja 2023 r., I AGa 204/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od V. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w Z. na rzecz Gminy M. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 lipca 2022 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził od pozwanej Gminy M. na rzecz powoda V. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki

komandytowej w Z. 124 333,36 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi od: 124 333,36 zł od 27 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty i 166,84 zł od 28 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 16 maja 2023 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie zmienił ww. wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo.

W skardze kasacyjnej powód, jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, wskazał na przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Zdaniem skarżącego w sprawie zachodzi nieważność postępowania, a skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Odnosnie zarzutu nieważności postępowania w pierwszej kolejności należy wskazać, że 28 września 2023 r. do Kodeksu postępowania cywilnego został wprowadzony art. 367¹, który stanowi:

§ 1. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie jednego sędziego z wyjątkiem spraw:

1) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia choćby w jednej z wniesionych apelacji przekracza milion złotych,

2) rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy jako właściwy rzeczowo, z uwzględnieniem pkt 1,

3) rozpoznawanych w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów na podstawie art. 47 § 4

- które podlegają rozpoznaniu w składzie trzech sędziów.

§ 2. W sprawach podlegających rozpoznaniu w składzie trzech sędziów sąd orzeka na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem wydania postanowienia, o którym mowa w art. 224 § 3, lub wyroku.

§ 3. Ilekroć ustawa przewiduje, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w składzie jednego sędziego, prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawłość lub precedensowy charakter sprawy.

Do 28 września 2023 r. obowiązywał art. 367 § 3 k.p.c., w myśl którego sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem wydania postanowienia, o którym mowa w art. 224 § 3, lub wyroku.

W judykaturze wyrażono zapatrywanie, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.) oraz postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej i ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia (zob. uchwałę SN z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, OSNP

2023, nr 10, poz. 104). Dodać należy, że ww. art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 został uchylony 28 września 2023 r.

W rezultacie apriorycznie należałoby przyjąć, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego w okresie od 27 kwietnia 2023 r. do 28 września 2023 r. (poza wyjątkami wskazanymi w art. 367¹ k.p.c.), skutkuje nieważnością postępowania.

Należy jednak zwrócić uwagę na pewne kwestie.

Po pierwsze, Sąd Najwyższy w ww. uchwale zwrócił uwagę na znaczenie określonych gwarancji wynikających z Konstytucji RP. Należy podzielić to stanowisko, tym bardziej, że zgodnie z art. 8 Konstytucji RP, Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (ust. 1), a przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej (ust. 2). Normy te zyskują na znaczeniu w dobie funkcjonującej w obrocie prawnym (choć nieprzekonującej) koncepcji rozproszonej kontroli konstytucyjności przepisów.

Po drugie zatem, pierwszorzędne znaczenie, w tym także dla każdego sądu, ma art. 7 Konstytucji RP, który stanowi, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

W świetle powyższych regulacji należy dojść do jednoznacznych wniosków, a mianowicie, że sądy działają na podstawie i w granicach prawa, gdzie Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej, a w każdej sprawie należy zbadać czy normy te nie zostały zakłócone.

Nadto, zgodnie z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom. W nauce prawa podkreśla się, że doktrynalnie treść tej zasady bywa uzupełniana wskazaniem związania sędziego także aktami niewymienionymi *expressis verbis* w treści komentowanego przepisu, a mającymi pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami, tzn. ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi za zgodą wyrażoną w ustawie (art. 91 ust. 2 Konstytucji RP) oraz prawem pochodnym Unii Europejskiej (art. 91 ust. 3 Konstytucji RP), jak również aktami prawnymi o mocy ustawy (art. 234 Konstytucji RP).

Uzupełnienia wymaga, że zgodnie z art. 87 Konstytucji RP:

1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.
2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.

Niewątpliwie możliwość rozpoznawania spraw cywilnych przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego została ukształtowana na podstawie odpowiedniego przepisu ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Jest to więc konstytucyjne źródło prawa wiążące sąd.

Tymczasem zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (dalej: „u.SN”) uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby, z chwilą ich podjęcia, uzyskują moc zasad prawnych. Skład 7 sędziów może postanowić o nadaniu uchwale mocy zasady prawnej.

Formalnie rzecz biorąc, uchwały Sądu Najwyższego mające moc zasady prawnej wiążą tylko składy Sądu Najwyższego, choć niewątpliwie mają wpływ na orzecznictwo innych sądów (powszechnych, wojskowych).

W konsekwencji dany sąd – w okolicznościach rozpoznawanej sprawy Sąd Apelacyjny w Lublinie – stanął przed dylematem, czy zastosować przepis ustawy, do czego zobowiązany był rozwiązaniami konstytucyjnymi, czy uwzględnić uchwałę Sądu Najwyższego, która nie jest dla niego wiążąca. Oczywiście Sąd Najwyższy przed podjęciem analizowanej uchwały również dokonał rozproszonej kontroli konstytucyjności przepisów ustawy z dnia 2 marca 2020 r., ale jej wynikiem była tylko bądź aż uchwała, nawet jeżeli ma rangę zasady prawnej.

Należy bowiem zwrócić uwagę na jeszcze jedną kwestię. Zgodnie z art. 86 § 1 u.SN jeżeli skład Sądu Najwyższego uzna, że przedstawione zagadnienie wymaga wyjaśnienia, a rozbieżności - rozstrzygnięcia, podejmuje uchwałę.

W powyższym przepisie tkwi rozwiązanie dylematu, przed którym stanął Sąd Apelacyjny. Otóż Sąd Najwyższy dokonuje uchwałą bądź wyjaśnienia zagadnienia bądź rozstrzygnięcia rozbieżności. Zatem w każdej z tych sytuacji, sąd powszechny powinien uwzględnić stanowisko Sądu Najwyższego, tym bardziej, gdy jest ono objęte formą zasady prawnej.

W żadnym miejscu jednakże, Sąd Najwyższy nie ma kompetencji prawotwórczej. Niewątpliwie niekiedy, gdy dane okoliczności tego wymagają, ze względu na charakter zagadnienia bądź wskazane rozbieżności, Sąd Najwyższy musi uciec się do roli w istocie prawotwórczej, ale nie dotyczy to sytuacji – jak w niniejszej sprawie - jasnych, oczywistych, *prima facie* jednoznacznych. Jeżeli ustawodawca wprowadza normę formalną – zresztą w istocie taką, która aktualnie obowiązuje – na podstawie której określa skład sądu, to Sąd Najwyższy nie ma kompetencji, aby ten skład ukształtować odmiennie. Idąc dalej, brak podstaw w takim stanie rzeczy, aby sądowi postawić zarzut, że orzekał zgodnie z ustawą, a nie z uchwałą Sądu Najwyższego.

Takie nadinterpretacje, uzurpacje praw i obowiązków innych organów władzy, doprowadziły m.in. do podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNKW 2020, nr 2, poz. 7), jednej z najbardziej wadliwych w wolnej Polsce po przemianach ustrojowych.

Reasumując w okolicznościach rozpoznawanej sprawy brak podstaw do podniesienia skutecznego zarzutu nieważności postępowania.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2002 r. I PKN 34/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 stycznia 2008 r. I UK 285/07).

Wywody zawarte w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, sprowadzają się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś

wykazania, że przy jego ferowaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania prawa, które miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. Uzasadnienie wniosku stanowi w istocie próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązyany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

Jacek Grela

[SOP]